

Jo-In Eğitim Semineri Raporu

İstanbul, Türkiye ~ Temmuz 2006

Kurumsal Sorumluluk ve İşçi Hakları Ortak Girişimi (Jo-In), 18-20 Temmuz 2006 tarihlerinde Jo-In'i kuran 6 örgütü tanıtmak, özellikle şikayet sistemlerine vurgulama yaparak bu örgütlerin Şartnameleri(Davranış Kuralları) ve uygulama yaklaşımlarına bakmak amacıyla iki ayrı eğitim seminerine ev sahipliği yaptı. Eğitim, Jo-In projesinin yapısı ve amaçlarına da kısaca değindi.¹

Eğitim semineri paydaşlardan gelen istekler doğrultusunda, -bilhassa işverenler ve işveren örgütlerinin çoğu tarafından tek günlük seminer talebi ifade edilmişti- iki ayrı oturum olarak verildi. 18 Temmuz'da gerçekleştirilmiş olan seminer işveren ve işveren örgütleri katılımcıları olarak fabrikalar, markalar ve sanayi/ticaret örgütleri temsilcilerini ağırladı. 19 ve 20 Temmuz'da sendikalar, sivil toplum kuruluşları ve devlet yetkilileri (Çalışma Bakanlığı) için ayrı bir seminer düzenlendi. İki seminerin konularının aynı olmasına karşın, sivil toplum kuruluşları ve sendikalar için olan seminerde söz konusu altı örgütün şikayet mekanizmalarının kullanılışı hakkındaki pratik tartışmalara daha fazla zaman ayrıldı.

Katılımcılar:

- *18 Temmuz Semineri:* TGSD, İTKİB, adidas, Gap, Marks & Spencer, Nike (yarım gün) , Jo-In Projesine katılan dört fabrika temsilcileri ve Jo-In değerlendirme ekibi üyeleriyle beraber 23 kişi katıldı.
- *19 ve 20 Temmuz Semineri:* Türkiye Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Çalışma Genel Müdürlüğü, Teksif, Tekstil/DİSK, Özipikliş, Çalışan Kadının İnsan Hakları Derneği, Eveksenli Çalışan Kadınlar Çalışma Grubu, Avcılar Eveksenli Çalışan Kadınlar Kooperatifi dahil 27 kişi katıldı.

Her iki seminer için de eğitimi Benan Vey vermiştir. Ayşe Özver (Jo-In Projesi Türkiye Koordinatörü), Başak Tuğsavul (Jo-In Projesi Asistanı), Anne Lally (Danışman/Eğitim Sorumlusu), ve Devrim Duman (Çevirmen, 19-20 Temmuz) seminerlere katılmışlardır.

Seminerin Yapısı:

Seminer aşağıdaki konuları içermektedir;

- Giriş
 - Davranış Kuralları'na götüren küresel ortam
 - Terminolojiye bakış
- Jo-In'i kuran 6 örgüt
 - Üyelikleri, Yaklaşımları, yönetimleri
 - Şartname İçerikleri
 - Denetim ve İyileştirme Süreçleri
 - Açıklama ve halka raporlama
- Jo-In ve Türkiye'deki pilot projesi
- Şikayet sistemlerini kullanmak (şikayet sistemlerinin kullanımına dair senaryolar)
 - Yerel yakınma sistemleri (fabrika, sendika, iş yetkilileri)
 - Markaların şikayet yöntemleri

¹ Jo-In projesiyle ilgili daha fazla bilgi için katılımcılar, projenin çeşitli yönleriyle ilgili etraflıca bilgiler içeren "Jo-In Paketi'ne " yönlendirildi.

- Çok Girişimli Paydaşların şikayet sistemleri
- Jo-In anlaşmazlık çözme prosedürü

Katılımcılar tarafından otaya konan anahtar konular: (cevaplar *italik* olarak eklenmiştir)

Eğitimin interaktif doğası, katılımcıların üç gün boyunca tartışmaları için birçok fırsat yarattı. Raporun bu bölümü, katılımcılar tarafından ortaya konan bazı temel konuları, özellikle de Jo-In ile ilgili olanları özetlemektedir. Bu konular, Jo-In'in yerel paydaşların dilegetiği endişelere etkin yanıtlar vermesine yardımcı olmak amacıyla şeffaflık anlayışı içinde raporlandırılmışlardır.

18 Temmuz Seminer Notları ~ marka, işveren ve işveren örgütleri katılımcıları:

Türk paydaşların projeye girdileri : Çeşitli katılımcılar projenin tasarımında, özellikle Jo-In taslak şartnamesinin hazırlanmasında daha fazla yer alması istediklerini bildirdiler. Katılımcılar, altı örgüt arasındaki en yüksek standartları içeren bir Şartnameyi uygulamayı denemenin gerçekçi olmadığını belirttiler.

Şartname taslağının, bu proje boyunca deneme amacıyla uluslararası düzeyde hazırlandığı açıklandı. Eğer Şartname, proje sonunda benimsenirse, uluslararası olarak uygulanabilecek. Türk paydaşlar uluslararası paydaşlarla birlikte, Taslak Jo-In Şartnamesi'nin revizyonu yada kabulü ile ilgili olarak proje bitiminde proje çıktıları ekseninde yapılacak olan nihai tartışmaya katılacaklar.

Yaşama Ücreti: İşveren ve işveren örgütleri temsilcileri özellikle Jo-In'in Türkiye'de bir yaşama ücreti uygulamasını deneyeceğinden kaygı duyduklarını belirttiler. Türkiyedeki ekonomik duruma dikkat çektiler ve ücretlerin Türkiye'dekinden düşük olduğu diğer ülkelerle rekabette zorluklar yaşandığının altını çizdiler. Katılımcılar, yaşama ücretinin tanımlanmasında aynı ülkede dahi çeşitli bölgelerde farklı yaşam maliyetlerinin olduğunu projenin gözetmesi gerektiği tavsiyesinde bulundular (örneğin Türkiye'deki yaşama maliyetinin bölgesel farklılığı).

Jo-In temsilcileri bu eğitimin sadece bir başlangıç olduğunun altını çizerek, tüm paydaşların katılacağı, yaşam ücreti uygulamasının hep birlikte dikkate alınacağı bir forumun Ekim'de düzenleneceğinin haberini verdiler. Projenin amacı, "Türkiye'deki yaşama ücreti ne şekilde olabilir?" veya "Bir fabrikanın yaşama ücreti ödeyebilmesi için neye ihtiyacı vardır?" gibi ücretler hakkında çok somut tartışmaları başlatmaktır. Bu tartışmalar verimlilik ve fiyatlandırma konularını da kapsayacaktır. Denemeler çok paydaşlı diyalog aracılığıyla bu soruları cevaplamaya başlamak için veri toplamaya olanak sağlayacaktır.

Jo-In temsilcilerinden önemli bir noktaya değinme: Bu proje, katılımcı fabrikalardaki problemleri ön plana çıkarmaktan ziyade Davranış Kuralları ile ilgili olan bazı zorlayıcı konulara uluslararası çapta çözümler bulmaya bir başlangıçtır.

Küreselleşme, rekabet, ve Jo-In'in Türk üreticilere sundukları: Küreselleşme bağlamında, katılımcılar, küresel rakiplerinin karşısındaki iş kayıplarının önlenmesinde devletin oynadığı rolün araştırılması için Jo-In'e çağrıda bulundular. Diğer bir kısım katılımcı Jo-In'in Türk üreticilerin rekabet edilebilirliklerini artırmaya hizmet edip edemeyeceğini merak etti. Bir katılımcı Jo-In'in markaların menfaatlerine, (fabrika) yönetimler ve işçilerin kine nazaran daha çok hizmet ettiğini ifade etti.

Jo-In, Türkiye hazır giyim endüstrisinde küresel ekonominin yol açtığı zorluklara basit çözümler önermeyi talep etmemektedir. Ancak, Türk paydaşlar Türk hazır giyim endüstrisinin rekabet edilebilirliğini, Davranış Kurallarına uyum temelinde geliştirmede Jo-In'i daha geniş stratejilerinin bir parçası olarak görebilirler. Proje, yapılan diğer şeyler arasında, Türkiye'de Şartname'nin öncelikli konuları çevresinde çok paydaşlı

bir işbirliğin ve sosyal diyalogunun artırılması yoluyla ülkenin hazır giyim endüstrisinin daha geniş kesimine hizmet edebilir.

Bu denemelerden ortaya çıkması ümit edilen iyi uygulama modelleri, Türkiye'deki diğer fabrikalara da örnek teşkil etmeli, uyumluluk vasıtasıyla bir rekabet avantajı kazanmak için potansiyel geliştirmede yardımcı olmalıdır.

Gerçek şu ki, Türkiye'deki Jo-In projesi altı öncü uluslararası Şartname uygulayıcısı örgütün ve birçok iyi tanınmış markanın katılımıyla küresel çapta kayda değer bir ilgi görmektedir..

Jo-In projesiyle ilgili tedarikçilerin kaygıları: Tedarikçiler projedeki katılımcı markaların katılımcı fabrikalara taahhüt ettikleri şeylere açıklık getirilmesini istediler. Markalar proje süresince tedarikçilerle ilişkilerini sürdüreceklerini taahhüt etmekte fakat fabrikalara verdikleri siparişlerde bir düzey koruyacaklarını taahhüt etmemektedirler. Bu durum, katılımcı markaların siparişlerindeki ciddi kesilmelerin, kendileri açısından şartname standartlarına erişme veya iş dünyasında kalabilme yeteneklerini olumsuz etkilediğini gözlemleyen katılımcı tedarikçiler için sorun yaratmaktadır.

Proje bu konuyu markalarla tartıştı ve katılımcı fabrikalara gelecekte bir sipariş garantisi için kesin taahhüt alamadı. Bununla birlikte, markaların çoğu katılımcı tesislerden siparişlerini yakın gelecekte kesmek gibi bir beklentileri olmadığını sözlü olarak bildirdiler.

Tedarikçiler ve Şikayet sistemleri: Tedarikçiler şikayet mekanizmalarını markalar veya diğer tedarikçiler için kullanıp kullanamayacaklarını merak ettiler. Siparişlerini düşük fiyatlara doğru kaydıran markaları, sosyal uyumluluğu düşük olan fabrikaları ya da daha düşük standartlarda çalışmaya zorlayan fiyatları veren markaları şikayet edebilmek için kullanabilecekleri başka bir sistem önerdiler.

Bazı sistemler bir denetimin kalitesi ile ilgili şikayette bulunmak için yönetime(iş yeri yönetimi) araçlar sağlarken, mevcut şikayet yöntemleri, – eğer fabrikada yoksa veya marka aracılığıyla sağlanmıyorsa- genellikle uluslararası mekanizmalara ulaşabilmek için işçilere güvenli bir ağ sağlamaya odaklanır. Bu sistemler, eğitimde belirtildiği gibi, işçilerin şikayetlerini uygun olan örgüte iletme kanalı olmaları itibarıyla altı sistem hakkında bilgi sahibi olan yerel gruplara çok sık gereksinim duyar. Bu, eğitim seminerinin şikayet sistemlerine odaklanmasının sebeplerinden biriydi. Bugüne kadar fabrikalar için şikayet mekanizmaları fikri tartışılmamış olmasına rağmen, katılımcılar gelecek forumlar için böyle bir konsept oluşturmayı isteyebilirler. Bu tartışma için hatırlanması gereken bir başka şey de mahkeme sistemleri ve yerel çalışma otoritelerinin etkili olmasının önemidir.

19 ve 20 Temmuz Seminer Notları ~ sivil toplum, sendika ve devlet temsilcileri katılımcıları:

- Türkiye'de kayıtdışı ve ev-eksenli emek : Bu konulara eğitim çalışması süresinde birçok vesileyle değinildi. Çeşitli katılımcılar kayıt-dışı emekle ilgili devlet politikalarının değiştirilmesine, devletin kayıtdışı çalışan işçilerin haklarını korumasına ve işçilerini kayıt altına almayan işverenlerin cezalandırılmasına ihtiyaç duyulduğunun altını çizdi. Diğer katılımcılar ev eksenli emeğe ve Türkiye'de ev eksenli emeğin görünür kılınmasına duyulan ihtiyaca odaklandılar. Ev eksenli emek konusunda politika üetilmesi gerekliliğinin ve Türkiye'deki işçi hakları tartışmalarında bu konunun gözden kaçırıldığının altını çizdiler. Türkiyedeki ev eksenli işçiler meselesinin ele alınması için sendikalar ve ev eksenli çalışma grupları arasında işbirliğinin geliştirilmesi için çağrılarda bulunuldu.

Jo-In, bu konulara kayıtdışı sektör ve fason üretim zinciri üzerine yapılacak olan çalışmada değinecektir. Bu araştırma süreci, elde edilen bilgilerin kalitesini artırmak için paydaş grupların öncülüğünden destek alarak ilerleyecektir.

- Sendikalar Çok Paydaşlı Girişimlerle karşı karşıya : Bir sendika katılımcısı Çok paydaşlı girişimlerle ilişkilere dikkat gösterilmesi gerektiğinin altını çizdi. Çok Paydaşlı Girişimler sendikaların yerine geçmeyi talep etmeseler de meselenin böyle olup olmadığının hala tam olarak açık olmadığı belirtildi. Diğer katılımcılar örgütlenme özgürlüğü konusunda altı şartnamenin içerdikleri farklılıkların üzerinde durdular. *Altı örgüt, sendikaların rollerine el koymamak konusunda dikkatli olmakta ve işçilerin örgütlenme özgürlüğünü desteklemeyi taahhüt etmektedirler. Eğitimde gözden geçirildiği üzere Şartnameler (Davranış Kuralları) arasında dil açısından farklılıklar mevcut. Buna rağmen, örgütlenme özgürlüğü söz konusu olduğunda, bu standartların uygulanışının neredeyse özdeş olduğu söylenebilir.*
- Türkiye’de emeğin durumu: Katılımcılar Türkiye’de işçi haklarına devletin yaklaşımını tartıştılar, İş Kanunu’nun uygulanmasında ki eksiklikler üzerine görüş bildirdiler ve işverenin daha fazla kayıtlı işçi istihdam edebilmesi için mali teşviklerin yapılmasını önerdiler. Ayrıca, sendikaların örgütlenmesi hususunda yasal engeller tanımlandı. Devlet temsilcisi bu konuları cevaplayarak, Türkiye’deki İş Kanunu’nun geliştirilmesi için devletin sarfettiği çabaların altını çizdi. *Jo-In Türkiye’deki işyeri koşullarını iyileştirmek için sosyal diyalogun geliştirilmesini ümit etmektedir.*
- Jo-In aracılığıyla işbirliği: Katılımcılar Jo-In’i sendikalar, STK’lar (ulusal ve uluslararası düzeyde), devlet ve iş dünyası arasında işbirliğini geliştirmeye yardım edecek iyi bir adım olarak düşündüklerini bildirdiler. Jo-In’in Türkiye’deki sosyal diyaloga bir katkı sağladığını ifade ettiler. *Diyalogun proje boyunca ilerlemesinin, sadece yerel çalışma grubunun gelişmesiyle ve projenin ilerleyen safhalarında bilgi alışverişi için diğer forumların oluşturulmasıyla sağlanacağı ümit edilmektedir. Böyle bir diyalog tamamıyla yerel paydaşlar tarafından şekillendirilecek.*

Projenin Eğitimden Öğrendikleri:

- Bu eğitim seminerinde ortaya çıkan birçok ders vardı. Bazı durumlarda, dersler eğitimin esası ve tarzıyla ilgiliydi. Örneğin, işverenler için kısa ve gelecekte tekrar organize edilecek olan eğitim, şikayet sistemlerinin üzerine daha az odaklanacak. Sivil toplum örgütleri için katılımcılardan gelen istekler doğrultusunda seneryolara daha fazla zaman ayrılacak. Ayrıca eğitimde kullanılan bazı kavramların açığa kavuşması için değişiklikler yapılacak. Bu değişiklikler Jo-In web sitesinde bulunacak olan nihai eğitim paketinin içine yerleştirilecek ve küresel dolaşım sağlanacak.
- Paydaşlardan ve personelden alınan geri bildirimlere dayanarak, eğitim seminerinin geçtiğimiz yıl düzenlenmiş olmasının daha yararlı olabileceği görüldü. Jo-In yine de 6 örgütün ve Jo-In’in Türkiye’deki planlarının tam olarak anlaşılmasını sağlayarak çeşitli paydaşların projeye daha fazla katılımı konusunda motivasyon oluşturmaya yardımcı oldu.
- Projedeki birçok katılımcı arasında çeşitli konularda fikirbirliği vardı. Bunlar : 1) İşbirliği ve sosyal diyalog çoğunluk tarafından projenin öngörülen en değerli sonuçları olarak değerlendiriliyor. 2) Kapasite geliştirme Jo-In örgütlerinin en önemli faaliyetlerinden birisidir (bazıları için en önemlisidir). İşyeri koşullarının geliştirilmesi için tüm paydaşların eğitimine ihtiyaç var. 3) İşyeri koşullarının geliştirilmesi için akademisyenler ve uzmanlar Jo-In’e dahil edilmeliler. Sosyologlar ve diğer uzmanlar işyerine ait meselelerin ele alınış yollarının yanında yerel ve uluslararası bağlama dair değerli bakış açıları sunabilirler.

- Yerel paydaşlar arasında Jo-In'e bakış açısıyla ilgili önemli farklılıklar da var. Örneğin, markalar, işverenler ve işveren örgütlerinden olan katılımcılar Şartnamenin "en yüksek standartlar"ı temel almasının pratik olmadığı konusunda hemfikir iken, sivil toplum ve sendikalardan olan katılımcılarının çoğu Jo-In Taslak Şartnamesi'nin tasarlanma biçiminin en iyi yaklaşım olduğunu düşünüyor.
- Bu, tamamı Türkçe olarak gerçekleştirilen ilk Jo-In etkinliği idi ve etkinlik ve forumların Türkçe yapılmasının önemini gösterdi .

Gelecek Adımlar :

- Jo-In Yerel Çalışma Grubu ilk resmi toplantısını Eylül ayında gerçekleştirecektir (tarih ilerleyen günlerde bildirilecektir). Eğitimde üzerinde durulduğu üzere Yerel Çalışma Grubu katılımcıları diğer gruplarla çalışmaya teşvik edilmek suretiyle Türkiye'de uyumluluk konusunda uzun dönemli strateji geliştirmede ve bu stratejik vizyonu uygulamada bir çok diğerleri arasında Jo-In projesini bir araç olarak görebilirler.
- Jo-In websitesi Türkçe olarak tasarlanmıştır. Yakın zamanda tüm proje dökümanlarına Türkçe ve İngilizce olarak ulaşılabilecektir. Daha fazla bilgi için www.jo-in.org adresine bakınız.
- Denemeler yaz sonunda hayata geçirilecektir. Araştırma çalışmaları bu sonbahar başlayacak, ve yerel paydaşları da içeren uluslararası toplantı Ekim ayında Türkiye'de gerçekleştirilecektir. Bu konuyla ilgili detaylar, önümüzdeki haftalarda Proje personeli tarafından gönderilecektir.